

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díjak:		A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják.	A lap szellemi részét illető cikkekre a szer- kesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénz- tári, — az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.
Égészévre — — — — —	8 kor.	—	—
Félévre — — — — —	4 "	—	—
Negyedévre — — — — —	2 "	Kéziratokat nem adunk vissza.	—

Az Oltáriszentség imádása.*)

„Jertek, imádvá boruljunk le és sirjunk sz.
Úr előtt, ki minket alkotott“ 94. Zsolt. 6. v.

Felolvasásom inkább elméleti részének fejtegetését is szívesen engedném át azoknak a jámbor lelkeknek, kik mert az Úr Jézussal az Oltáriszentségben nálamnál bensőbbben szektak beszélni, az Oltáriszentség imádásáról, ezen imádás céljairól gyakorlatilag is helyesebben szólhatnának s elmondhatnák, mily sok kegyelemben, mennyi vigasztalás és áldásban részesítette őket e nagy szentségben a kenyér és bor színe alatt elrejtett Isten. Azonban, bízva Isten segedelmében, ki a gyengéket választotta ki, összefűzők néhány gondolatot, a mint ezeket a buzgó hívők közérzületéből, az egyház tanításából és magának Jézus Krisztusnak szavaiból merithettem.

Az imádás legmagasabb foku tisztelet s nem csak Istenhez való viszonyunk és a halhatatlanság eszméjéből fakadó vallásos, de összes érzelmeink koronája is, melylyel a szó legszorosabb értelmében Istenre irányul az emberi szív. Pedig a szív jól etalálja az Istenhez vezető utat s azért helyesen mondja b. Eötvös József „Gondolatok“ c. munkájában, hogy „kereshetjük Istent eszünkkel, de megtalálni őt csak szív által lehet;“ és ha megtalálta Őt a szív, akkor a koronás próféta szerint „ízleli és látja, mily édes az Úr.“¹⁾

Vallásos érzelme lévén az imádás, fölül is mul édességével és boldogságával minden más érzelmet, azért buzdit Kölcsei Ferenc is Parainesisében e legmélyebb s egyszersmind legmagasabb érzelmeire, midőn így ír: „Semmi sincs, mi az emberi szívet annyira fölemelhetné, következőleg az élet mindennapi jeleneteiben s a szenvedélyek és indulatok örök ostromában hozzá ragadt szennytől annyira megtisztíthatná, mint az istenség nagy gondolatával való foglalatosság.“ Tényleg nem is lehet fenségesebb,

mint Istennek, a végtelen és örökkévaló jósnak, igazságnak, szépségnek és szeretetnek gondolata; nem lehet fölemelőbb és megnyugtatóbb, mint azon érzelem, mely az embert erkölcsi eszményképéhez, Istenhez emeli föl, midőn a gyarló halandó nem csak fél tőle, hanem föl is emelkedik Ő hozzá, tőle várva megváltást é szabadságot a földi lét bajai, csapásai, szenvedései között s mikor a végességünk által fölbresztett érzelem nagyon nyomasztó volna, tőle nyerve el egykor az örök életet is; semmi sem lehet bátorítóbb, mint a vállalásos érzelem ama tartalma, hogy a végtelen hatalom nem csak sujt, hanem föl is emel, nem hagy a megaláztatás porában, hanem gyönyörrel is tölt el s Ő, akit mindent lát és tud, a rosszakat, csapást és szenvedést is javunkra fordítja, kegyelmének tengeréből szolgálai által gyógyító cseppeket küld beteg szívünkre s vétkeinket, gyarlóságainkat megbocsátja. Az ily vallásos érzelmeinek egyik eleme ugyan a föltétlen függőség tudata, de ez nem egyedüli elem, hanem ama érzelmet inkább a végtelen hatalom szempontja alatt fölfogott személyes Isten iránti ellenállhatatlan hódolatunk alkotja s a tisztelet, csodálat lépcsőin Isten végtelen nagyságának imádásához segít az minket. Ekkor áhítatos, jámbor érzületünk meggyújtja az Isten iránti szeretet tüzét az ő jósa és tökéletességéért, a hála virágait fűzi csokorba vett jótéteményeiért s kegyelméért rebegett könyörgések között az ő fölsége ellen irányzott bántalmak és méltatlanságok jóvátevésére ösztönöz.

Ha az imádás legmagasabb foku tisztelet, akkor a tiszteletet alkotó tényezők az imádásban is föltalálhatók. Már pedig a tisztelet bármely fajában három tényét különíthetünk el: az egyik az értelemhez tartozik, a másik az akarathoz, a harmadik az előbbieknél külső kifejezése. Tisztelni szoktuk a nagy hatalmakat, az öregeket, a tudományban kiválókat, szóval a kikben valamely fensőbbiséget, kitünőséget, jeles tu-

¹⁾ Irta és a gyulafehérvári Központi Oltáregyesületnek június 2-án tartott rendes gyűlésén felolvasta Vass Albert dr. theologiai tanár.
1) 33. Zs. 9. v.

ajdönt, kiváltságot ismerünk meg, ezek ugyanis a tiszteletre indító okok s ezeket elismerésre méltóknak is ítéljük; azután az így hozott ítéletünket akarunk megerősíteni s elhatározza, hogy a minket ilyképen fölülmuló emberek iránt gyakorlatilag is nagyrabecsülést, tiszteletet kell tanusítani; mindezekhez járul nagyrabecsülésünknek külsőleg is kifejezésre juttatása. Már pedig Isten, kinek dicsőségét az egek beszélnek, végtelenül fölülmul minket, miért is Istennek a lehető legnagyobb tisztelettel tartozunk, melyet már imádás szóval jelölünk. A tisztelet ugyanis nem csak pusztán megismerése, hanem elismerése is a megtisztelt fenségességének. Mikor pedig az értelmes lény tényleg elismeri Isten dicsőségét, ezt minden szemlélés és szeretetre méltónak ítéli s míg a könyvek ömölnek, az arc földig borul, addig az akarat az emberre ráparancsol: „Imádd az istenséget, ez legelső rendszabás Pythagoras arany verseiben.“ Az embernek engedelmessé kell és számba sem jön az, hol van Isten, kit az ész a legnagyobb fokú tiszteletre, az imádásra ítéli méltónak: imádjá őt az ember akár a betlehemi jászolban az emberséggel egyesülve, akár amint az égben van, akár a legméltóságosabb Oltáriszentségben a kenyér és a bor színe alatt, mert a legnagyobb fokú tiszteletre, az imádásra indító ok mindenhol ugyanaz.

Ezekből látjuk, hogy Isten végtelen fölségét imádás illeti meg. Hitünk pedig arra tanít minket, hogy az Oltáriszentségben Krisztus teste és vére igazán, valóságosan és állagilag jelen van lelkével és istenségével együtt. Jelen van itt állagát tekintve ugyanazon test, melyet a boldogságos Szűz szült s ugyanazon vér, melyet Krisztus a kereszttől oltárán érettünk kiontott; jelen van itt igazán, tehát kizárjuk a jelképi jelenléteket, mintha Krisztus csak mint jelben vagy képben volna jelen; jelen van itt valóságosan, hogy kizárjuk a pusztán gondolatbeli jelenléteket, mintha Krisztus teste nem valóságban volna jelen, hanem csak hisszük, hogy jelen van; jelen itt állagilag, tehát nem csupán erejével, mintha Krisztus teste állagilag csak az égben volna jelen, az Oltáriszentségben pedig csak erejével és hatásával, melyek Krisztus mennyben levő testéből hozzánk lesugárzanának. Jelen van Krisztus az Oltáriszentségben, mint valóságos Isten és ember, ki érettünk meghalt a keresztfán, föltámadott s most az Atya jobbjára ül. Igaz, hogy a gyarló halandó itt csak a kenyér és bor tulajdonságait látja testi szemével, de a hit azt mondja: itt van az Isten Fia, Jézus Krisztus, valóságos Isten, Üdvözítőnk, leendő

ítélő bíránk. „Valljuk ezt mi élő hittel; Bárha elménk érzékünkkel — Rajta elcsudálkozunk.“ A gyengé halandót nem akadályozhatja Isten imádásában az, hogy az ember Őt az Oltáriszentségben nem látja, hiszen a királyt sem láttuk sokan s mégis tiszteljük. Az érzékek felfogását az ész kíséri és az ész esetleges tévedéseit a hit javítja ki. Már pedig: „Főgazság ez hitünkben — Hogy kenyér s bor egyetemben — Teszté s vérré változik.“ És ezen igazságnak megtelelőleg ismételljük a szép ének szavait: „Azért ezt a nagy szentséget — Leborulva imádjuk — Teste s vére Krisztusunknak — Mert itt vagyunk, jól tudjuk. Ha elménkkel meg nem fogjuk, — Hitünkkel megfoghatjuk.“ Tehát e nagy szentséget nem szabad a szerint itélni meg, a mit testi érzékeink fognak fel. Itt csak az Úr szavára kell hallgatni és himni s akkor azon hit, mely hallgat az Úr szavaira: „Ez az én testem“, „Ez az én vérem“, látja és megismeri, hogy az Oltáriszentségben már nincs az átváltozás után sem kenyér, sem bor. Az Oltáriszentséget maga az egyház is a hit titkának nevez s azért éneklő himnuszát: „Ha nem látod, ha nem érted, — Erősítsen a te hited — Dolgok rendjén kívül is“.

Amint a helyes istenismeret maga után vonja Istennek imádását, úgy szűli az Oltáriszentség imádásának kötelmét is azon hit, melylyel, mint a trienti zsinat¹⁾ kimondja „ugyanazon Istennek jelenlétét hisszük e szentségben, kiről az örök Atya, bevezetvén őt a világba, azt mondja: „Es imádják Őt az Isten minden angyalai“, kit a napkeleti bölcsek leborulva imádtak, s a kit az apostolok is imádtak Galileában, mint az írás bizonyítja“. Jézus Krisztusnak az Oltáriszentségben való valóságos jelenlétéből mennyire természetes szükségességgel foly az Oltáriszentség imádásának kötelme, azt még a nyakas Béza Tódor, Kálvinnak meghitt barátja is bevallja, midőn így ír: „Ha hinném Krisztusnak az Oltáriszentségben való valóságos jelenlétét, akkor az Oltáriszentség imádását nem csak nem háborgatandónak, de vallásosnak, sőt szükségesszerűnek is itélném“²⁾. Lavater is így szól: „Ha Krisztusnak az Oltáriszentségben való jelenlétében binni tudnék, soha sem kelek föl térdeimről az imádás miatt.“³⁾ Már pedig mi katolikusok ésszerűleg hisszük, binnünk is kell, hogy az Oltáriszentségben Jézus Krisztus igazán, valóságosan és állagilag jelen van. Tehát mádnunk is kell őt a legméltóságosabb Oltáriszentségben. A trienti szent zsinat átokkal sújtja azt, aki tagadná, hogy az Oltáriszentségben a mi Urunk Jézus Krisztus teste és vére lelkével és istenségével együtt igazán, valóságosan és állagilag jelen van; és ellenkezőleg azt állítaná, hogy csak úgy van benne, mint jelben vagy képben avagy csak erejével“⁴⁾. Es a zsinat az Üdvözítőnek egészen világos szavaira támaszkodik. Így szent Máténál olvassuk: „Midőn pedig vacsoráltak, bevé Jézus a kenyeret, megál-

1) 13. ülés 5 feje.

2) Az úr vacsorájáról 270 l.

3) Lásd Hettinger Dogmen 2. r. 254 old.

4) 13. ülés 1 can.

dá és megszegé és adá tanítványainak és mondá: Vegyétek és egyétek, ez az én testem. És vévén a kelyhet, hálát ada és nekik adá, mondván: Igyatok ebből mindnyájan, mert ez az én vérem, az új szövetségé, mely sokakért kiontatik a bűnök bocsánatára.¹ Az Úr Jézusnak az Oltáriszentségben való valóságos jelenlétét tartva szem előtt, a trienti szent zsinat ugyancsak átkokkal sújta azt, aki azt mondáná, hogy az Oltáriszentségben Krisztust, Isten egyszülött Fiát nem kell imádnunk és pedig külsőképen is és azért külön ünneppel sem kell tisztelnünk, sem az egész egyház dicséretes szer-tartása és szokása szerint ünnepélyesen körül nem kell hordoznunk, vagy imádásra nyilvánosan a népnek ki nem kell tennünk és hogy imádói táványozok“. Ebből érthetjük, hogy az Úr napjának fényes meglése, a 40 órai szentségimádás mind az egyház szándéka szerint van; de érthetjük azt is, hogy a protestánsok ama rágalma, hogy mi katolikusok kenyérimádók vagyunk, minden alapot nélkülöz. Mi katolikusok, írja Bellarmin², tagadjuk a kenyérnek megmaradását az oltáriszentségben, miképen állíthatják tehát rólunk a kenyér imádását? Nincs katolikus, ki azt tanítaná, hogy a külső jeleket ömagukban és tulajdonképen kell imádnunk, hanem csak hogy valamely alsobrendű tisztelő tárgyai, aminő minden szentséget megillet“. Mi tehát nem imádjuk az Oltáriszentségben a színeket, a kenyér alakját, a bor ízét, ezek csak, ha úgy tetszik, ruha vagy lepel, melyekben az Úr teste rejlik, sőt, ha mindjárt láthatólag volna jelen ezekben Krisztus Uruuk, ezeket még akkor sem imádnók.

Ki-ki azt kell, hogy az Oltáriszentségben imádjá, kiről biszi, hogy ott jelen van. Amde minden katolikus biszi Jézus Krisztusról az Istenemberről, hogy ott jelen van. Tehát egyedül Jézus Krisztust, az igaz Istent kell, hogy ott imádjá. Az Oltáriszentségről szóló énekeink is kivétel nélkül az igaz Isten imádását hirdetik. Csak egy nehanáz emlétek föl: Imádlak téged elrejtett Isten, ki itt jelen vagy kenyér színeben. Előtted Jézusom leborulok . . . kit a kenyér színe alatt imádok. Üdvözlégy édes Jézusunk, erős hittel kit itt vallunk, e szentségben kit imádunk, igaz Istenünknek vallunk. Van ugyan oly ének is, mely Jézust ostyának, kenyérnek stb. nevezi, de az ehhez fűzött szavak világosan megmagyarázzák, hogy az énekekben kit értünk, midőn pl. ostyát említünk: Imádunk szent ostya, seregeknek ura, királyok királya. Ezen énekek annak adnak kifejezést, hogy Krisztus, ki a mi megváltó Istenünk, ki által mindenek lettek, méltó az imádásra, ha mindjárt el is van rejtve, mert őt mindig és mindenhol megilleti az imádás. Itt az imádás téves soba sem lehet. Mert vagy jelen van Jézus Krisztus, valóságos Isten a kenyér és bor színe alatt, amit igaz hittel hiszünk és ekkor csak az ég angyalait utánozzuk, ha imádjuk Őt, vagy talán a helytelen, hibás consecra-ció avagy a színek megromlása következtében nincs jelen, de ezen esetben is, mert mi azt hisszük, hogy Isten van jelen, imádásunk szintén Istenre irányul. Valóban, midőn az Oltáriszentség előtt leborulunk, mindig az a szándékunk, hogy Istent imádjuk, hiszen oly balgáknak csak nem tart-hat minket se senki, hogy mi hajlandók volnánk kenyeret imádni, mert azt csak rólunk is föltétlenül rágalmazóink, hogy az imádásnak személyre vonatkozását ismerjük; már

pedig a kenyér nem csak nem személy, de mint ilyen a személynek még csak nem is része.

Ezek után érthetjük, hogy ha a Szentírás határozottan egyenesen nem is parancsolja, hogy Krisztust az Oltáriszentségben imádjuk, mégis, mert az Oltáriszentségben Isten van jelen, Isten imádására pedig a szent lapok sürűn hívnek fel minket, az Oltáriszentség imádásának kötelezettsége a ki-nyilatkoztatás írott részében is feltalálható. Ez indította a zsi-natot is e kötelezettségünknek canonba foglalására. Azt sem veheti senki ellen, hogy Krisztus éppen azért, mert a ken-yér és bor színe alá rejtözött, éppen oly kevésbé akarja, hogy fölismerjük, mint az incognito-ban utazó király. E ha-sonlat ugyanis nagyon sántikál: az ily király nem akarja hogy őt felismerjék, Krisztus pedig világos szavaival „Éz az én testem“, „Éz az én vérem“, akarja, hogy őt érzékeink háttérbe vonuljanak, értelmünk pedig a hit szolgálatába szegődjék s jelenlétében való hitbeli meggyőződés hangján, imádjuk Őt vagy, mint a Titkos jelenések könyvében írva van: „Méltó a Barány, ki megöletett, hogy erőt és istensé- get, bölcsességet és erősséget, tiszteletet, dicsőséget és ál-dást vegyen.“¹

Az Úr Jézus az Oltáriszentségben igazán, valóságosan és állagilag van jelen és mi vagy egyáltalán nem, vagy csak ritkán vagyunk az Oltáriszentség előtt jelen. Ez nagy baj. Az Oltáriszentségben az Úr Jézus a szó szoros értelmében imálandó és mi Őt vagy nem imádjuk, vagy nem megfelelő módon. Ez még nagyobb baj. Lelkünk örök királya az Oltáriszentségben hív minket és mi hívő szózatára vagy teljességgel nem hallgatunk vagy csak némelykor. Ez nem kisebb baj. Mi ezeknél is több: mennyi bánatmat, mennyi méltatlanságot kell tapasztalnia isteni Megváltónknak e nagy szentségben éppen azon emberektől, kiket mind végig szeretett, kiknek lelki életéért oltárainkon maradt s ma is folyton közöttünk lakozik. Az Úr maga el is panaszkolta ezt egy alkalommal b. Alacoque Mária Margitnak, egy igen istenfélő szolgálójának, midőn e szent az Oltáriszentség előtt térdelt. Az Úr Jézus megmutatta neki tűz- és lángtengerben uszó, töviskoszorúval övezett, fölül keresztel ékített szívet és így szól: „Nézd ezt a szívet, hogy lángol szeretettől az emberek iránt. Szeretéből vérzett, éve é s kész magát az emberekért égerszer is fölláldozni, de ők miképen viszonzák az ily szeretetet? Ennyi szeretetért mennyi hálátlanság, mily langyosság, tiszteletlenség, hány szentségtörés, mily elkieserítő elhanyagolás és köszönet érte szeretetem e szentségben“. Az édes Jézus panasza szavai igen érthetők. Éppen azért, jöhet el az Oltáriszentség imá-dásának célja dicséző, hálaadó és kérő is lehet, legőképen engesztelő, azaz megkérlelő kell hogy legyen. Dávid proféta is nem csak hív: „Jertek imádvá boruljunk le“, hanem azt s mondja: „é: sirjunk az Úr előtt, ki minket alkotott“.

Az Oltáriszentség előtt térdelve az Úr Jézus Krisztus előtt térdelünk s elmélkedhetünk Istennek végtelen fönn-ségéről gondolva az ő mindenhatóságára, mit már a csillagos ég is megvall, mint a Zsoltáros mondja: „Az ezek beszélik Isten dicsőségét és az ő kezeinek alkotmányát hirdeti az ég-boltozat“, gondolva Istennek örökkévalóságára, kinél „egy nap annyi, mint ezer esztendő, és ezer esztendő, mint egy nap“²) gondolva Istennek bölcsességére, melylyel e világegye-

1) Máté 26, 26—28.

2) 4 kőt. 20 fej.

1) 5, 12.

2) 18, 2.

temet úgy berendezte, hogy az apostol felkiálthatott: „Oh Isten bölcsességének és tudományának mélysége és gazdagsága, mily megfoghatatlanok az ő ítéletei és megvizsgálhatatlanok az ő útjai!⁽¹⁾ Laborulva az Oltáriszentség előtt Istenek gondviseléséért adhatunk hálát, hiszen „kicsoda, mint a mi Urunk Istenünk, ki a magasságban lakik és mennyből a legkisebbre is tekint a földön“⁽²⁾ zengi a Zsoltáros, s megszívlelve, hogy Isten segítsége nélkül egy percig sem létezhetünk, az Oltáriszentségben valósággal jelenlevő Ur Jézus közvetlen közelében érezve magunkat, kérjük őt, hogy kegyelmét, segédelmét ne vonja meg ezután se tőlünk.

Imadjuk az Oltáriszentségben az Ur Jézust belsőleg hitel, reményvel és szeretettel, midőn elfogadván az ő könyvlatkozott igazságait, Őt a legfőbb igazságunk ismerjük, a mindenható és végtelenül jószág Istenőt minden jót várunk. Elismerve ekképen Istennek jótéményeit, lehetetlen Őt nem szeretni, különben is igazat adunk szalézi szent Ferencnek, ki azt mondja: „Az Isten iránti szeretet és Istennek imádása között nincs más különbség, mint a tűz és láng között.“ Mialatt így térdelünk, leborulunk az Oltáriszentségben jelenlevő Ur Jézus előtt — ezzel is kimutatva mily kicsinyek vagyunk: „Létem előtted, mint a semmi“⁽³⁾, összekulcsoljuk kezeinket jeléül annak, hogy megkötötték, ügyefogyottak, magunkra tehetetlenek vagyunk, verjük mellünket elismerve, hogy verésnél egyebet nem is érdemelünk, igyekeznünk kiengesztelni az Oltáriszentségben jelenlevő Ur Jézust a sokféle tiszteletlenségért, melyekkel őt a teremtmények eddig is illették s még ma is illetik. A tiszteletlenségek az Ur Jézust az Oltáriszentségben különösen három oldalról érintik. Az Ur Jézus ugyanis e szentségben a mi királyunk, kinek hódolnunk kellene, segítünk, kit kérni tartoznánk, hogy legyen velünk, ő az Isten Báránya, ki elveszi a világ bűneit s egyszersmind lelkünk tápláléka, hogy akik itt e földön asztaltársai vagyunk, a más világon a mennyei boldogság örökös társai is legyünk. És most kérdezzük csak magunktól, hogyan hódolunk mi lelkünk örök királyának? Az Oltáriszentség felé sem megyünk vagy igen kevés ideig s úgy élünk, mintha nem is volna az Ur közöttünk. Oh igazán el van hagyatva részünk-ről a mi Istenünk! Hogy kérünk az Uról segédelmet? Tiszteletlenül, akáránys zor elbaladva az Oltáriszentség előtt annélkül, hogy térdet hajtánánk. Urfelmutatáskor sem térdelünk le, vagy ha le is térdelünk, térdelplésünk közelebb áll az üléshez, mint azigazitérdelpléshez; szent áldozás előtt hidegek vagyunk, áldozás után még ridegebbek, s még hálára sem nyitjuk meg ajkunkat, szívünket s már élő szentségtartókként az utcára, a világ zürzavarába térünk vissza, vagy ha még a templomban maradunk is, de nem beszélgetünk szívből, közvetlenül, egész melegséggel a belénk szállott Urral, hanem legfőleg imakönyvünk négy öt lapját elolvassuk. Nem is szólnak a templomban való szertetekintésről, beszélgetésről, megszólásról, melyek mind meg anyi megsértései az Oltáriszentségben jelenlevő szeretet nagy Istenének. Midőn ezeket az Oltáriszentség imádása alkalmával meggondoljuk, lehetetlen el ne keserednünk, hogy részünkről mily elhagyatott, megvetett, sőt kigunyolt a mi Istenünk.

Sokféle módon nyilvánul tehát a tiszteletlenség e nagy szentséggel szemben, azért határozunk el, hogy ezután annál inkább hatványozzuk, fokozzuk az Oltáriszentségben jelenlevő

Jézus Krisztus iránti hódolatunkat. Lebegjenek lelki szemünk előtt az első keresztyének s később is a koronás fők, tudós férfiak, kik e szentség előtt örömmel alázták meg magukat ismételve szent Pál szavait: „Vajjon kicsoda szakíthat el minket a Krisztus szeretetétől: nyomorúság-e, szorongatás-e, üldözés-e, éhség-e, mezítelenség-e, veszedelm-e, fegyver-e?“⁽¹⁾ A legméltóságosabb Oltáriszentség iránti hódolatunk legyen tetterős és ha egykor Mózes szíve aláztosságában járula az Urhoz levetvénsaruit, vessük le mi is a tün öltözetét, s úgy közeledjünk az Oltáriszentséghez: „Szívünk egyenszékében keressük az Urat.“ Ha Salamon nagyszerű templomot épített még a figyszekrény tiszteletére is, akkor méltó és igazságos, illő és üdvösséges, hogy az Oltáriszentségben jelenlevő Krisztusnak mi is bemutatassuk imádásunkat, hódolatunkat és ezen imádás előmozdítására tehetésünkhez mérten mindent megtegyünk. A tervbe vett „Örök imádás“ templomának céljaira adakozás e szempontból igen ajánlaudó. Az imádás jutalma el nem marad, boldogok leszünk, kik itt igaz szívvel rebegettük: Őb jó Pásztor, Jézus, kértük — Lelkünk étke, légy vezérünk. — S életünkben áldva védj. — Te, ki itten táplálsz minket — Boldogítsd ott lelkeinket — S szenteid sorába végy. Mily helyesen és szépen mondja Hettinger: „Titkos tűz árad ki belőle (az Oltáriszentségből), ki rejtve él sátorában és szívünk hevül, mint egykor hevült a tanítványok keblében Emmausban az Ur jelenlétében, jóllehet érzéki szemek fogva valának és őt meg nem ismerték . . . A szent szeretet eme forrásánál nőnek a szüzesség liliumai, amelyek kizárólag és örökre neki vannak eljegyezve; itt támad a szívekben bátorság a jászolban fekvő szegénységgel szegény lenni, itt tanulják meg a festvéreket szeretni, mint ő szerette őket és meritenek erőt a szegények és betegek ápolásában önmegtágadó önfeláldozásra. Most értjük, miért szereti templomát a katolikus, miért ékesíti mint a menyasszonyt miért kell a földnek és minden elemnek ajándékokat adnia számára: a rétnak illatos virágot, a tenger mélyének nemes gyöngyöt, messze országoknak aranyat, sugárzó drágakövet és semmiféle drágaság sem elég drága.“⁽²⁾

A napkeleti bölesek Betlehembe mentek, hol leborulva imádták az Urat. *Betlehem* jelenti a *kenyér házá*t. Menjünk mi is gyakran a *kenyér házá*hoz, a kenyér és bor színe alatt jelenlevő Ur Krisztushoz s *imadjuk mi is őt és boruljunk le az Ur előtt.*

Raffael „Disputá“-ja előtt.

A nagybőjt egy esütörtökén ott állottam a Vatisánban a „Stanza della Segnatura“ termében Raffael világhírű „Disputá“-ja előtt. Összetett karokkal, a terem egyik sarkában. Egy órája már, hogy gyönyörködtem a festőművészet e remekében, midőn egyszerre magyar szó tti meg fületem; körülnézek. A terem közepén fiatal házaspár látok. A férj leolvassa a „Gsell-Fels“-ből a látnivalókat, a nő látható örömmel bök ujjával a megtalált kép felé. „Ki csinálta?“ — „Raffael“ — „Ejnye be szép!“

1.) Róm. 8. 35.; 2.) Dogm. 258 old.

1) Rom. 11. 33.; 2) 112. 5.; 3) u. o. 38. 6.

És tovább repültek. Látták a világhírt „Disputát“, mely „szép“ volt, mert — Raffael „csinálta.“

Elgondolkodtam. Tehát ez volna a művészet sorsa? Kirakat, mely a legjobb esetben arra szolgál, hogy megörökítse a művészek nevét: ez volna a műtárlatok feladata?

Hányzik a lélek: az önálló ítélet, mely magából a tárgyból szedi ki a maiort és miort. Ilyen művelt közönségnek elég garancia a művész neve. Alkotását a név jóhangzású és népszerűsége szerint ítélik meg. És a név jó hangzását, a népszerűséget?

Hányzik az önálló ítélet a név igaz cselegésének méltatásához is. Raffaelt Gsell-Fels szerint ítélik meg.

Ott állottunk a „Villa Albana“ egy szobra előtt. Megítéltük a szobrot. Szszelazonlítottuk a vatikáni muzeum szobraival, a görög klasszikusok termékeivel. Semmit sem találtunk benne, mi értéket adott volna neki. Egyik társam kíváncsi volt, Gsell Fels mit mond a szoborról. Olvassa és — nyugodtan nyujja nekem a könyvet. Olvassom: „Dem Pöbel kommt diese Figur blöd vor . . .“ Prosit!

Atól tartanak a legtöbben, hogy „Pöbel“-lel kvalifikálják művészi érzéküket, ha önállóan kutatnak és ítélnék.

E konkrét esetekből levonhatjuk a következtetést, hogyan lépünk Raffael „Disputá“-ja elé, ha valóban élvezni, tanulni és művelődni akarunk.

*

A *Stanza della Segnatura* a pápák dolgozószobája volt. Innen kormányozta Krisztus helytartója az Egyházat, itt futottak össze az Egyházzállam kormányának szálai is. A király és főpap e teremben tanácskozott kora legnagyobb férfijaival. Itt osztotta ki parancsait, adta kegyelmeit, látta el iratait a halász pescétyével. Ez adta meg a teremnek is a *Segnatura* nevet, de ez adta meg a falfestmények tárgyait is. A világ kormányzásához tudomány kell. Theologia és bölcsel-let jelöli ki az utat, melyen előre kell haladni, igazság és költészet leszen a legszebb virág e rögös úton.

Ez elvont fogalmakat kellett az ifjú Raffaelnek a pápák dolgozószobájában a hideg falra vetni, e fogalmak megtestesítésével kellett a fiatal művésznék megbirkóznia.

És az *irányt* is kijelölték a körülmények.

Akkor volt, mikor az egész művelt Európát átjárta a lefűnt klasszicizmus szelleme. Kikélt százados sírjából a régmúlt nagyság géniusza és káprázató fényével meghódította magának a tudományt és művészetet. A *renaissance*, az újjászületés kora gyermeke volt Raffael is. E szellem lelkesítette, alakította, öntötte formába Raffael alakításait és a kor ideáljait látjuk freskóiban megörökítve. A mit akkor nagynek tartottak, a mint akkor gondolkodtak tudomány és művészet fölött, azt Raffael esztije odavetette bőkezű mecénása II. Gyula buzdítására a falra.

Es hogy Raffael nagyott alkotott, azt bizonyítják a századok, melyek álmétkodva állottak meg ily mű előtt.

Csak azt kerdezhetnők még, hogyan tudott a 25 éves Raffael így dolgozni? Hiszen csak közönséges mesterembernél tanult! Honnan merítette a mély theologiai és bölcselleti ismereteket?

Azt mondják, kora legkitűnőbb theologusai állottak oldalánál és nyujtották az anyagot. A képek szemlélete is önkénytelenül e következtetés levonására kényszerít bennünket. De hát könnyű a theologusnak mély fejtegetésekbe bocsájtakoznia legméltóságosabb Oltárszakségről; más kérdés e fejtegetést színekkel, hideg festékekkel a durva falon megörökíteni!

Es e gondolat megtestesítése Raffael érdeme maradt. Fáradtságába került; számtalan terrrajza feltárja előttünk a gondolat fokozatos kialakulását. Lángelke azonban kiemelkedett a köznapio, legyőzte ifju kora tudatlansága akadályait. Ott olvashatjuk a képen, mire képes az ember, ha akar tehetségével élni!

Láttuk a „Stanza“ képeinek genezisét, lássuk magát a „Disputa“-t.

A „Disputa“-t Raffael a terem egyik falfelületére fes-

tette. Hogy mit akart, azt a boltozat egyik ívében, a „Disputa“ fölött allegorikusan ki is fejezte, két angyal táblát tart, a táblán e szökkal: *Notitia rerum divinarum*. Az angyalok mellett főséggel teljes női alak ül. Fátyma fehér, ruhája zöld és piros. A hit, remény és szeretet színeit öltötte magára. Fején olajja gyöngéd hajtásából ékes koszorú van fonva: ő a szeude királynő, ki békét hoz. Ujjával lemutat a képre. *Notitia rerum divinarum!* Ezt merítsük tehát a képből.

A kép maga két részre oszlik. Az *Ecclesia triumphans* a megdicsőült Isten-embert imádja a felhők fölött. Lenn a földön az *Ecclesia militans* csoportosul a kitétt Oltárszentség köré. Az *Ecclesia docens* tagjai képezik a középpontot az oltár körül. A négy egyházatya foglalja el az első helyet. Theologusok, lángelkű költők, hívők és hitetlenek alkotják ez *Ecclesia militans*, hol ott a konkoly a buza között és telve a háló jó és rossz halakkal. Központjuk az Oltárszentség, a kenyér színe alatt rejlő Isten-ember. Élő hit, tüzes vágyódás, a korlátolt emberi szellem birkozása a mysteriummal, a lélek vergődése a test láncai között, kételkedés, hideg guny ül az arcokon. De győz a hit — távozik a hitetlenség. *Sursum corda!* Ezt olvassuk le a képről. A leplen át feltér az égbe a hit, honnan négy angyal hozza le a négy Evangeliumot, a Szent Lélek égő fényétől elárasztva. A Szent Lélek eszközei Szentírás és az *Ecclesia docens*. Ezek nyomán merész szárnyalással emelkedik fel Krisztushoz a szív, a ki ott trónol a felhők felett szentjei között az égi Jeruzsálemben. Az *Antiquus diemum* pedig, az Atya-Isten angyalaitól körülveve letekint a magasból művére, Krisztus Egyházára.

Theologia e kép, mely *notitia rerum divinarum*, symboluma mindannak, mi kétezer év tud a keresztények Istenéről!

Ez az első benyomás. Részletezzük.

Az ember utját, célját és rendeltetését e szavakban foglalhatnók össze: *Nunc in specie et aenigmat, tunc autem facie ad faciem*. Itt a földön nincs maradásunk — mert van Isten, kibez mennünk *kell*. Ez Isten nem holt anyag, hanem az, a kinek képmását vagy nyomait a holt anyag és minden, a mi él, önmagán hordja. Nincs nyelve az égnek, hirdeti Isten nevét. Nincs szava a földnek, az Uról szól. Az ember és egyedül az ember érti e nyelvet, mert esze van. De csak akkor, ha él észve.

Mert kinek másnak virúlna a rét tarka virága, ha nem az embernek? Kinek zeng hegy és völgy? Ha fáradt tagjainak nyugalmat szán, őt hivogatja a ligetek árnya. A föld nyíló csiraja feléje nyujti kelyhe illatát. A csörgő patak neki esev-g. Szállj fel ember a magasba, bámuld a kies vidéket, a mint felhők koszorúzza szírték környezik. És nézd a zügg tengert; az imént még a vihar dühe kobácsolta fel, de elállt annak haragja, elsimult a habzó tenger, a menydörgés távolodó züggással morajlik el . . . Látod a mértetetlen égboltozaton a számtalan csillagot?

Láttad mindezt?

Es nem értetted nyelvtüket? Nem hallottad, mi búg át a csendes erdőn? Nunc in aenigmat!

A virág szép volt. Minden fűszálon gyönyör és báj lengett. Felszállottam a magasba, megkerdeztem az eget, a csillagokat, a hold fényét. Megszólítottam a napot, elkisértem sugarait, a mint enyelegve játszottak a virág harmatcseppeivel. Az állatok, melyek a földön mozognak, azok, melyek a vizeket hasítják, a sas, mely magasan a szép napnak tart . . . megkerdeztem mindezeket, azt felelték: „*Ecce vide, pulchra sumus!*“

De ti egek, honnan vettétek szépségeket? Ti adtátok önmagatoknak. Ti adtátok önmagatoknak a létet? Nem tulvilági erőről beszéltek, hogyan ferek közelébe?

„Elrészletezve vízben, fellegekben, ligetben, mindenütt, hová benéztem erős vágyakkal, emelt kebellem“ ott találtam egy közös vonást, *egynek* kell tehát lennie, „*az erő, tudás és gyönyör egészenek*“.

Nunc in aenigmat! Hajolj meg büszke ember! A természet is zárt könyv előtted, hogyan ismernéd hát azt a hét pecsétes könyvet, mely Arról beszél, kibez felkiált a ter-

mészert? Van mysterium — mert van Isten! Tehát nem vagy a Te istened! Hajolj meg hát Teremtőd előtt. „Isten mindentől méltó adót számolóra vár!”

Es ez Isten a te célod! Azért tor hozzá jelked, vágyódik utána szived. A fecske, mely szebb hazát keres űtadatlánul, ha jó a zordon tél, a te szivedhez hasonlít. Azt is, ezt is nem csalhatja vágya. Az is, ez is megtalálja a boldog hazát.

E vágyat, e törekvést tetteste a falra Raffael az Ecclesia militans képében.

Szt. Jeromos komoly alakja gondolatokba merülve hajlik a Szentírás fölé. Nagy szt. Gergely az Eg kinyilatkoztatását ilesi. Szt. Ambrus mély bizalommal emeli szemét az Egre. Es szt. Ágoston, Krisztus Egyházának e rendületlen harcosa, energikus vonásaival megkap bennünket, midőn a lábainál térdelő tanítványának tolba mondja mindazt, a mit a Szentírásból merített. Es e tanítókat akarják hallani azok, a kik telve vágygal és bizalommal iparkodnak az egyházatyák közelébe jutni. Költők és művészek, bölcselek és mesteremberek ez egyházatyák tanait akarják hallani. Kutattak, gondolkodtak, sejtik a nagy Isten hatalmát. A természet szava nem elégíti ki őket. Többet akarnak tudni. Gondolataikat kifejezi az a hatalmas férfiú, a ki a kételkedőket odautasítja a szent püspökhöz, mintha mondani akarná: Oda menjete! A mit azok tanítanak, csak igaz lehet. Ők mondják, hogy Krisztus ott van az oltáron, tehát igaz! Ők mutatják meg Isten hatalmát egyes titkaiban is!

Es miért igaz az, a mit azok tanítanak?

Megadja reá Raffael a feleletet. A Szentírásból tisztán csak ők meritene. Miért? Mert ott lebeg fölöttük a Szentlélek, ki kiküldötte őket, hogy tanítsanak és hirdessék a testre lőn Ige szavait.

Istenhez, a természet urához a teremtés maga is vezethet. De a természetfeletti célhoz nem jutunk, csak a kinyilatkoztatás útján. A kinyilatkoztatás Isten műve. De a kinyilatkoztatás maga sziklára szőrt mag, ha Isten kegyelme nem űntözi. Nemo potest dicere Dominus Jesus, nisi in Spiritu Sancto!

Es a miről már a természet is beszélt, azt a kinyilatkoztatás is mondja: *Nunc in aenigmate* . . . Ezt beláttuk. Igaz tehát az is, a mit hozzá tesz és a mit egyedül csak a kinyilatkoztatás mondhat: *Tunc autem tacite ad faciem. Tunc cognoscam, sicut et cognitum sum!*

A *nunc* csak a kezdet. A cél a felhőkön túl vagon. Onnan szállott le az összekötő kapocs, a Szentlélek a négy angyallal, a szentírással kezükben. Oda visz fel ismét a művész a „notitia rerum divinarum” második részében, midőn a *visio beatifica* megragadó képét tárja fel előttünk.

Az ég szentjei az ég felhőin ülnek. Béke, boldogság, nyugalom honol a Bárány birodalmában. A csoportozat legfőbbességéből alakja az űdvözítő, a mint ragyogó felhő-trónusán áldva terjeszti ki átfurt kezét a világra, ő a megdicsőült Istenember, az ember, a mint egykoron Isten mesterkezéből kikerült, bünt és annak következményeit nem ismerve, a mint egykoron jönni fog égi dicsőségében itélni jókat és gonoszakat. Ő a Verbum caro factum, a mint dicsősége részeseivé teszi öveit. Es ezeket erős jellemzéssel csoportosította Raffael Krisztus köré. Az űdvözítő jobbán és balkezén foglalnak helyet félkörben. A félkör két végén Péter és Pál apostol ül: ők a határkövek. A ki nincs velök, ellenök van, Krisztus Egyházából és a boldogságból ki vannak zárva. Péter balján Ádám ül: elmerengve néz le a földre, ő, a kinek vétke oly súlyosan nehezedik a világra. Ádám mellett szt. János írja ifju lelke egész hevéllel könyvébe mindazt, a mit a Logosról lát. Nem törődik könyvezetével. Neki mindene az, a kinek keblén pihent már a földön. Dávid lantjába kap, hogy énekeljen arról, a ki eljövendő leuzen. Szt. István és Szt. Lőrinc, Róma védő szentjei nem maradhattak le a képről, mely Róma urának dolgozó szobáját ékíteni volt hivatva. Mózes, a törvényhozó, Jakab, a hit apostola, Abrabám, a kinek útjái-

ban megáldotta Jehova a földet, méltóan zárják be az égi szentek csoportját.

Es kinek van fűntartva Krisztus jobbán a hely? Kinek másnak, mint az Ur szolgáló leányának, Krisztus anyjának, a Boldogs. Szűznek? Mély alazattal foglalja el messze kimagasló helyét Krisztus oldalán, Krisztus oalján pedig az űl az űdvözítőre mutatva, a ki már a földön is egyengette Krisztus utait. Az az utolsó próféta, a kiről Krisztus maga mondotta volt: „Non est maior natus ex muliere Joanne Baptista.”

De a művész lángoló hite még mélyebbre tör! Belát az ég legtitkosabb szentélyébe, hol égi karok beláthatatlan serege énekl folytonosan a „Sanctus”. Látjuk az Atya-Istent is. Baljában a földgolyót tartja, jobbával megáldja művét: a teremtet, megváltott, megdicsőült világot.

Ez a nagy család! Egy családfővel, az egy Istennel a három személyben. Ez egy Isten köré csoportosul minden, hozzá tör minden. Ez Isten trónja előtt egyesül ég és föld imádva az örök szépséget, megnyugodva benne.

„ . . . Ő az erő, tudás, gyönyörű egészé.

Részünk csak árny, melyet reánk vetett:

Imádjuk őt a végtelen kegyért, hogy

Fényében ily osztályrészt engedett.”

Ime, a notitia rerum divinarum Raffael képén! Zugva, zajogva tör a folyó a végtelen tengernek, dühödő szélvész belekap, bérézek-s irtek megtörök, de az tör előre nyugtalanul, míg el nem érte a beláthatatlan ocean, hol elsimul a hullám, lecsendesül a szélvész. Hullámok, dühöngő szélvészek hányják-vetik a hívó szívet is. Tör az előre, nyugtalanul, míg el nem éri a végtelen Tengert, Istenét, hol nyeres már szelvész, nincs már éj. Ez Raffael alapgondolata és ezt akarta a disputában kifejezni.

Sikerült neki?

Alapgondolat és kép között szerves összefüggésnek, összhangzatnak kell lennie. A kép maga tárja fel előttünk, mit akart a művész, még pedig részleteiben is. Minden vonás, minden mozdulat, az alakítás, az alakok csoportosítása, színezése csak a gondolat kifejezője legyen. Felestegetesnek nincs helye. Az anyagnak át kell szellemülnie és a holt színeken át csak az egységes gondolat törjön, fusson lelkünkig.

Ez Raffael mesterileg felelt meg a követelményeknek.

Az Ecclesia Triumphans és Militans két csoportja önkénytelenül az alapgondolatból meríti lépjogát. Jobbról és balról hatalmas vonásokban tör a kompozíció a középpont felé, hol ég és föld ölelkeznek. űgyes csoportosítással alakulnak az ég szentjei kellemes félkörre, mely a kép középfelületén megtörve odavezeti a szemléit az egész kép gyűpontjához, a naphoz, mely eget és földet eláraszt fényével, és jótékony melegeivel bennünket is éltet: a megdicsőült Krisztushoz. Az atya Isten angyalaival élvész a ragyogó fényben. Csak az űdvözítő alakja domborodik ki erős vonásokkal, mert ő a primogenitus inter creaturas . . . portans omnia verbo virtutis suae.

Az Ecclesia militans nyílt téren, a szabad természetben csoportosul, semmi sem zavarja az egységet, az egyszerű oltár lépcsőin játszódik le az Egyház élete a földön. Az Oltáriszentség az oltáron csak arra szolgál, hogy összekösse az eget a földdel. Nem a kenyer színe alatt rejli Isten a nyugvó pont. A lepelnek le kell esnie. Sursum corda!

Ezt sikerült alakjaiban is kifejezésre juttatnia Raffaelnek.

A középpont bal alakja adja meg az alapvonást. Az oltár bal oldalán térdelő ifju egyrészt és a hatalmas magányos alak az oltár jobbán másrészt képezik a szélső kiinduló pontot. Hozzájuk csatlakoznak kétfelől az egyházatyák. Összekötő kapesül e két sor és az oltár között egy-egy magányos alak szolgál. Az egyik az oltáriszentségre mutat: *nunc in aenigmate*, a másik az égre utal: *Tunc facie ad faciem*. Az előbbi: az Oltáriszentségben akarta kifejezni mindazt, amit az Egyház tanuit, következésképp az Oltáriszentséggel foglalkozik az egész

csoport körülötte. Az utóbbi az ég titkait sejteti, azért a nyugtalan vonás az arcokon; az égre emelve szemüket annak rejtekeibe akarnak behatolni.

Nehezebb feladat volt a visio beatifica alakítása. Egyrészt ki kellett fejeznie a művészek az égiek boldogságát, mely nyugalom, béke, megpihenés az örök szépség szemlélésében. Az intuitívhoz nem illik a lármás öröm. De másrészt egyhangúvá, unalmassá sem tehethe az ég lakóinak csoportozatát. Nem néznek felhát az Üdvözítőre. És mégis értjük határtalan boldogságukat. E mellett megtartották karakterisztikus egyéni vonásaikat is.

Legszébb alakja a képek kétségein kívül az Üdvözítő. A mint égi fénytől körülveve arany felhőkön ül és kitarja két kezét, a splendor gloriae Patris jut eszünkbe. Az aureola körülötte mintha kiragadná őt a környezetéből, lezárna körülötte mindent. Ő nem szorul reánk. Boldog, határtalanul boldog önmagában. És mégis, nem a dölyfös önmegelégedés, nemis a hatalom ömledata avagy a rettenetes Isten fényes jellemzik: megmaradt ő Testvértársának, ki keblére, szívére hív bennünket!

Jótékonyan hat a szemlélőre a színek kellemes eloszlása is. Az Ecclesia Triumphans mintha finom, ragyogó lepel nyugodnék; az Ecclesia militans színezése már erősebb, itt-ott kirívóbb is, de mindig az alak jellemének megfelelően. Gyenge fény szűrődik át a felhőkön, le a szent gyülekezetre, mely tisztelettel foglalja el helyét az Oltáriszentség körül.

Érdekes két csoportozatot látunk még a kép két alsó szögletében. A szépművészetek képviselőit akarta Raffael ügyes tapintattal arra utalni, hogy nincs művészet Isten nélkül. Baloldalt ott látjuk Raffael egy kortársát, a mint néhány tanítványával a pozány építőművészet tanulmányozába merül. Elfördültek az Egyháztól. Közöttük és az Egyház között kedves ifjú (ügyilászik Bramante) áll és mutat a gyülekezetre. Isten nélkül nincs művészet és a művészet virág-ágya az Egyház!

Jobbra költőkkel, szónokokkal találkozunk. Ugy látszik ezekkel már jobban volt megelégedve Raffael. Lehetett is egy Dauteval. A szónoklat egy mestere tanítványait az oltárhoz küldi.

*

Három a legszentebb kineve az embernek: az igaz telje, a jónak legbensőbb titka és a szépek legmagasabb nyilvánulása. Valamennyit ott találjuk az Egyházban. És nemcsak a tudós katedrákról, nemcsak a szószékről halljuk ez igazságok hirdetését. Ott találjuk kövön, falon is, ha értjük a művészet nyelvét: „Szeressük meg, forgassuk e katekizmust, ha az élet szele megcsap, ha megcsip a dér. Mert eljött az idő, hol a hit és költészet virágait ábrándképeknek tartják, hol hasztalan virág a rózsza, nagy gyermekek kedves játékszere.“

Romanus.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Értesítés.** Csik-Somlyón, a VIII. sz. főpásztori körlevél szerint, a tanítók lelki gyakorlata július 9-én délután 5 órakor kezdődik és tart 13-án reggelig. A papok lelki gyakorlata pedig július 15-ikén kezdődik d. u. 5 órakor és végződik 19-ikén délelőtt. Azokat, kik a szent gyakorlatokon részt venni akarnak, tisztelettel kérem, hogy lehetőleg *július 4-ig* tudassák velem szándékukat egy levelezőlapon. A közelben lakók, kik kocsin jönnek, szíveskedjenek magukkal ágyneműt hozni; az egyháziak még ezenkívül hozzanak breviariumot, Kempis T. „Krisztus követéséről“ irt könyvét, karinget és fehérszínű stólat. Csik-Somlyón, 1901. június 22-én. Bálinth György főnevelő intézeti regens.

— **Azt halljuk, hogy Gyulafehérvárt az idén,** a papnevelőben történő nagyobb javítások miatt nem lesznek lelki gyakorlatok. De másfelől annál nagyobb örömmel adhatjuk hírül tisztelt olvasóinknak, hogy a csik-somlyói szent gyakorlatok vezetésére Püspök urunknak ez évben is a legkitűnőbb erőket sikerült megnyernie. A tanítók lelki gyakorlatát P. Schlick János jezsuita atya, a szónak ismeretes nagy mestere, az egyháziakét pedig a tudományok nagy birtokosa, Prohászka Ottokár fogja vezetni. Eltekintve kinek-kinek lelki szükségéitől, e két név felemelése már magában elegendő arra, hogy a legnagyobb áldozatok árán is, minél számosabban vegyünk részt a somlyói exercitiumokon. Négy év tapasztalata igazolja rajtunk, hogy kegyes Főpásztorunknak ezen nagy gonddal és költséggel járó, meghonosult intézkedése nem hiába való.

— **Papszentelés.** Püspök urunk Barthos Mihály, Eröss József, Holló János, Kacsó László és Oláh Daniel végzett teológusoknak — a megelőző lelki gyakorlatok befejeztével — f. hó 29-én fogja a subdiaconatust és f. hó 30-án a diaconatust feladni. Ugyancsak ezek és Orbán János — ki diaconusként segédlelkézi alkalmazásban van — fognak július hó 1-én a székesegyházban áldozó-papokká szenteltetni.

— **Pasteiner Gyula** dr. a budapesti egyetemen az archaologia tudós professzora néhány napig püspök urunknak kedves vendégeként városunkban időzött. Megtekintette középületeinket, az újonnan berendezett régészeti múzeumot, a székesegyházat stb. Szerdán d. u. székesegyházunkról a klerikusoknak műtörténelmi előadást tartott, melyen püspök urunk is jelen volt.

— **Találkozó.** A gyulafehérvári róm. kath. főgimnáziumban az 1890—91 dik tanévben érettség vizsárlatot tett ifjak folyó évi július hó 14-én fogják 10 éves találkozásukat, akkori megállapodásukhoz híven Gyulafehérvárt megtartani. Jelentkezéseket vár Bocskor Zsigmond lelkész Hodoson (Marostorda m.).

— **Oltáregyesületi hírek.** Fővilágosítás. Sok helyről azt írják, hogy az első vasárnap *egy órai* szentségimádás van. Ez nem elég. Az Oltáriszentségnek kitéve kell lenni *huzamosabb* ideig, hogy így a tagoknak szabad választása legyen az imáora megválasztásában. Így intézkedett Róma. Szép, ha a tagok első pénteken is megjelennek a szt. misére, de az oltáregyesületek napja inkább a csütörtök. De a közös ünnepi Szentségimádás az első vasárnap, mint azt az alapszabályzatok előírják. Az oltáregyesületeknél fő az *egységes* működés.

Kaalon megalakult az egyesület 101 taggal.

A *sz. keresztúri* régi oltáregyesület kimondotta a központúhoz való csatlakozást s ő Méltóságát táviratilag üdvözölték.

Az *oltáregyesületek* közös zászlójának gyűjtő iverit már székiöldütem az egész egyházmegyében. A kik tévedésből nem kaptak, szíveskedjenek hozzám fordulni.

A *központi* oltáregyesület háromnapos ájtatossága áldatosan végződött. A zárda temploma, dacára a nagy hőségnek, mindig tömve volt, sokan járultak a szentségekhez. Befejezésül és emlétkül alakuló félben van a Szt. Szív társulat. A szt. beszédet mind a három nap az igazgató tartotta.

Cs. Karcfalváról írják: „Hitközségemben Jézus Szt. Szíve ünnepe az oltáregyesület megalakult 180 taggal. Minden hónap első vasárnapján délelőtt 10 órakor a legmélt. Oltáriszentség imádsra kitétetik s kitéve marad este 6 óráig, mikor is litániával s lehetőleg szt. beszéddel fejeztetik be az ájtatosság.“

Gy.-Alfaluból írják: „A legmélt. Oltáriszentség minden hó első vasárnapján délelőtt 8 órakor tételik ki és este 6-kor helyeztetik vissza. A virágokkal felékesített oltáron áll a legmélt. Szentség (A monstrancia gyönyörű szép, láttuk!); — a két szt. misén kívül a hívek — csoportonként felváltva egész nap hangosan imádkozva és énekelve látogatják és imádják Jézust; este 5-kor beharangozás, szt. beszéd az Oltáriszentségről, Szt. Szív litánia, a szokásos imákkal és htkor az ájtatosság végződik. Vecsernye előtt választmányi

gyűlés. Julius havától kezdődőleg minden első vasárnap kö- zös szt. áldozás is lesz."

Ebben az évben ez ideig következő helyeken alakult oltáregyesület: Nagy-Ernye. Teke. Segesvár. G. Úvegcsür. Kudzsir. Gyergő-Szent-Miklós (még az alakuló gyűlés jegyzőkönyve nem küldött be!) Sz.-Udvarhely. Gy.-Alfalu. Cs. Delne. Atyha. Korond. Akosfalva. Kaál. Cs.-Karczfalva. Szarvas-Kend, (még a jegyzőkönyv nem érkezett be.) Etéd.

A régiiek csatlakoztak: Torda. Deésakna. Sz.-Keresztur Zalatna.

Alakulófényben vannak: Baróth. Zetelaka. Marosujvar. Báuffi-Hunyad. Marosvásárhely. Alvine. Inecsfalva. Kolozsvár.

Folyamatban van a csatlakozás Verejatak és V.-Hunyadon.

A hozzám intézett leveleket a színdobben is Gyulafehérvárra tessék küldeni, mert innét utánam továbbjűk. A közös zászlóra Mareeglia Antalné Temesvárról 20 koronát küldött. Br. Huszár Károlyné ő méltósága következő sorokat intézte az igazgatóhoz: "Nagyon örvendek az oltáregylet fejlődésének. Remélem, hogy a gyűjtemény jó sikerrel juttathatom vissza, és egyuttal az alapító tagsági díjat is mellékeim fogom".

— **A missió-egyletbe újabbán működő tagoknak jelentkeztek:** 22. ifj. Szabó György, helyettes plebános. 23. Balázs Ferenc, plebános. 24. P. Trefán Lenárd, zárdafőnök. 25. Lukács Vilmos, plebános. 26. Buslig József, tanár. 27. Svórer Sebestyén, káplán. 28. Meisl József, plebános, Pártoló tagoknak jelentkeztek: 1. Baráczai Alb. rt. alesperes, lelkész. 2. Dr. Kóródy Péter, tanár. 3. Ferenczi Károly, tóesperes, plebános. 4. Pap János, alesperes, plebános. 5. Czimbalmos József, tanár. 6. Görög Joacsim, plebános és tanár. 7. Prokupek Sámuel, pápai kamarás, igazgató. 8. Gergely János, szovátai gör. kath. lelkész. Az alapszabály tervezete 400 példányban van ki nyomtatva, minden papnak megfog sorra küldetni.

— **Tanképesítő vizsgák.** A csik-somlyói tanítóképző IV. osztályt végzett növendékeivel a tanképesítő vizsgák a múlt héten tartattak meg Gergely Ignác kanonok mint püspöki megbízott előlétté mellett, melyeken a világi tanhatóság részéről Szabó Géza kir. tanfelügyelő is jelen volt. Tanképesítésre állott 23 férfi és 1 nő, Földes Anna, kik valamennyien a vizsgát sikerrel állották ki, még pedig 4 kintű, 10 jeles és 10 jó eredménnyel.

I R O D A L O M.

* **Via Crucis** a címe azon jeles angol regénynek, mely Marion Crawford után Dr. Sziklay János a Kath. Hitvédelmi folyóirat számára fordítva a májusi számban megkezdődött. Az apologetikus folyóirat többi tartalma is mindvégig érdekes. Emlekezzünk!... A fejedelmi beigtatás kérdése Magyarországon. — Páros beszélgetés. — Adósságszínálás. — Megtértek Csarnoka. — Külföldi Szemle. — Protestáns Szemle. — Krónikás. — Irodalom. — Vegyesek, érdekes olvasmányok. A füzetes vállalat pártolásra, terjesztésre, ajánlásra méltó. Megrendelhető: Kath. Hitvéd. folyóirat Budapest VII. ker. Csömöri út 32. sz. címmel egész évre 8 kor. fél évre 4 koronáért. Mutatványszámot készséggel küld a szerkesztőnek.

* **Pompéji utolsó napjai.** Regény. Irta Lord Lytton Bulwer. A magyar ifjúság számára átdolgozott kiadás Budapest, 1901. 8-rét, 320 lap. A Szent-István-Társulat, mely Dickens Twist Olivér-jével megkezdte a magyar ifjúság számára átdolgozott klasszikus regények sorozatát: kiadta most Lord Lytton Bulwer világhírű regényét — Pompéji utolsó

napjait, ugyancsak az ifjúság számára, Twist Olivérhez hasonló, finom és izlées nyomású és angolvaszoukötésben. Bulwer e híres regénye nem mai kellett ugyan, de solasem volt időszerűbb, mint manapság, a mikor Sienkievic „Quo vadis?“ című regénye millióán több példányban forog közkezen. Bulwer regénye ugyanaból a korból való, melyből Sienkievic is merítte: a hajnalodó kereszténység és az alkonyodó pogányosság megragadó küzdelmének korából. Bulwer az ő regényét hozzáfűzte egy megrázóan érdekes eseményhez, a Vezuv kitöréséhez, mely Pompéjít elpusztította s a rettenő pusztulást ragyogó fantáziával elevenít meg. A cirkuszi játékkal, mely Sienkievic regényének egyik leghatalmasabb fejezete, már Bulwer regényében is találkozunk s általában uszylátszik, a nagy angol író nem volt hatás nélkül a lengyel íróra. A Szent-István-Társulatot e regény kiadásában is az a cél vezette, hogy erkölcsi és esztétikai tekintetben egyaránt kiváló művet adjon az ifjúság kezébe, olyat, a melyet az ifjúság nemcsak haszonnal, de élvezettel is olvashat. Bulwer regényének jelentékeny erkölcsi és kiváló művészi értéke mellett nem csekély művelődéstörténelmi értéke is van s így nemcsak erkölcsi s izlésfejlesztő munka, hanem olyan, a mely a műveltséget is gyarapítja. A Társulat finom agyán illusztrációkkal is ellátta a könyvet, hogy Bulwer regénye olyanformán kerüljön a magyar ifjúság kezébe, a melyet a mindenképen kiváló munka megérdemel. Az átdolgozás művészi és magyaros. A könyv ára 2 korona 40 fillér. Megrendelhető a Szent-István Társulat könyvkiadóhivatalában: Budapest VIII., Szentkirályi-utca 28. sz.

P á l y á z a t o k.

— **A csik-szent-imrei** róm. kath. kántortanítói állásra június 30-ig terjedő határidővel pályázatot hirdetek. **J ö v e d e l m e:** lakás, két szoba, konyha, kamra, sütőház, pince, istálló, a tanítóval közös eszű, tágas udvar és két veteményes kert: 111 kalangya ös, — 84¹/₂ kalangya tavasz. — 28 kor. 54 fill. pénz. — 20 köbmt. lág tűzita kepe; 3 hold 286 □ öl szántóföld; 989 □ öl kaszáló; 10 kor. 68 fill. misealapítvány; 68 kor. stola: jogosultaknak ötöd-éves korpótlék államsegélyen. **K ö t e l e s s e g e i:** a.) mint kántornak: az összes kántori teendők végzése: vasár-és ünnepnapokon szt. mise előtt, — s temetéseken a gyászmenetben a rózsafűzér előimádkozása. b.) mint tanítónak: az iskolaszék által kijelölendő osztalton vegyes osztályokban a mindennapi iskolásokat önállón, — az ismétlésoket a segédkántortanítóval közösen tanítani. Csakis okleveles kántortanítók pályázata vetetik figyelembe. A kik ezen állást elnyerni ohajtják, azok tartoznak f. é. július 7-én vasárnap délelőtt a közös próbán megjelenni. A kellően felszerelt folyamodványok alulírottához küldendők.

Csik-Szt.-Imrén (u. p. Csik-Szt.-Király): Az egyház tancs és iskolaszék 1901 június 15-iki határozatából.

Kóródy Mihály
lelkész: iskolaszéki élnök.

A türkösi róm. kath. kántortanítói állásra pályázatot hirdet az iskolaszék. **Javadalom:** A hivatástól: 300 korona, különféle alapokból: 402 korona, kérés utján megnyerhető államsegélyből: 98 korona, Bodolán végzendő kántori teendőkért: 120 k., stola: 100 k., szép kert, kintű lakás.

Türkösi, 1901 jun. 10.

Az iskolaszék.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: Zlamál Agost.

Szerkesztőtársak: Eröss József, Péter János dr., Szilveszter Ferenc dr., Wagner Sandor.

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvár.